

УДК 7.045:7.017.4]:746.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.1.8>**Долеско Світлана Валеріївна,**

докторка філософії з образотворчого мистецтва,
декоративного мистецтва, реставрації,
доцентка кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,
директорка Центру української культури та мистецтва
ORCID ID: 0000-0001-6702-5606
svitlana@dolesko.com

СИМВОЛІЗМ БІЛОГО КОЛЬОРУ В ТРАДИЦІЇ ВИШИТОЇ СОРОЧКИ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТА МИСТЕЦЬКОГО ОБРАЗУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО КОСТЮМА

У статті за допомогою інструментів мистецтвознавчої науки, застосованих в процесі аналізу творів українського декоративно-прикладного мистецтва, усної народної творчості й літературних творів, досліджена специфіка символічного наповнення білого кольору у вишитій сорочці та розкрито його значення в мистецькому образі костюма з урахуванням трансформаційних процесів, дотичних до нього. Дослідження здійснено з урахуванням того, саме сорочка є ключовим предметом комплексу українського народного костюма. Дане наукове дослідження здійснено з метою з'ясування особливостей символізму білого кольору вишитої сорочки українського народу як одного зі складників мистецького образу українського народного костюма, з огляду на трансформаційні процеси, що відбуваються з ним. Аби досягти поставленої мети, сформувано перелік завдань дослідження: з'ясувати місце білого кольору в українській культурі та мистецтві; проаналізувати зразки усної народної творчості, літературних творів, в яких містяться згадки про білий колір вишитої сорочки; розглянути особливості символізму білого кольору на початку ХХІ століття; розкрити трансформаційні процеси мистецького образу вбрання, з урахуванням ролі білого кольору в них. Джерельну базу даного дослідження сформували вишиті сорочки різних історичних періодів з різних етнографічних регіонів України, твори української літератури й зразки фольклору. Наукова новизна результатів полягає в тому, що вперше в українському мистецтвознавстві здійснено комплексний аналіз смислового наповнення білого кольору вишитої сорочки з огляду на його значення в мистецькому образі народного костюма українського народу. Це досягнуто шляхом дослідження сталих фразеологічних сполучень слів із колоративним компонентом на основі прямих і переносних значень, виявлені особливості стилістичного та асоціативно-образного використання означення білого кольору в українській традиції на прикладі сорочки в авторських та народних текстах, що було зроблено для отримання емоційного та оціночного означення предметів та подій. Висновки. Виявлено трактування семантики білого кольору як значущого «мовного» знаку, який, попри значні трансформаційні процеси, що відбулись із українською традиційною вишитою сорочкою, зберіг своє первісне значення.

Ключові слова: білий колір, вишита сорочка, український костюм, мистецький образ, фольклор, усна народна творчість, символізм, знак, символ.

Dolesko Svitlana. SYMBOLISM OF WHITE COLOR IN THE TRADITION OF EMBROIDERED SHIRT AS A KEY ELEMENT OF THE ARTISTIC IMAGE OF THE UKRAINIAN FOLK COSTUME

The article, using the art history tools, applied in the process of analysis of works of the Ukrainian decorative and applied art, oral folk arts and literary works, studies the specifics of symbolic content of white color in an embroidered shirt and reveals its importance in the artistic image of the costume, subject to transformational processes related thereto. The study was carried out taking into account the fact that the shirt is the key element of a complex of the Ukrainian folk costume. This scientific study was carried out with the purpose of clarifying the peculiarities of the symbolism of the white color of an embroidered shirt of the Ukrainian people as one of the components of the artistic image of the Ukrainian folk costume, taking into account the transformational processes taking place therein. In order to achieve the set goal, a list of the tasks was formed: to find out a place of the white color in the Ukrainian culture and art; to analyze examples of oral folk arts, literary works, which contain references to the white color of an embroidered shirt; to consider the peculiarities of symbolism of the white color at the beginning of the 21st century; to reveal the transformational processes of the artistic image of clothing, taking

into account the role of the white color therein. The source base of this study was formed by embroidered shirts of different historical periods from different ethnographic regions of Ukraine, works of Ukrainian literature and examples of folklore. The scientific novelty of the results lies in the fact that a comprehensive analysis of semantic meaning of the white color of an embroidered shirt was carried out for the first time in the Ukrainian art history, in view of its importance in the artistic image of the folk costume of the Ukrainian people. This was achieved through the study of stable phraseological combinations of words with a colorative component based on direct and figurative meanings, revealing the peculiarities of stylistic and associative-figurative use of the meaning of the white color in the Ukrainian tradition on the example of a shirt in author's and folk texts, which was done to obtain an emotional and evaluative meaning of objects and events. Conclusions. The interpretation of the semantics of the white color as a significant "linguistic" sign has been revealed, which, despite the significant transformational processes that have taken place with the Ukrainian traditional embroidered shirt, has retained its original meaning.

Key words: white color, embroidered shirt, Ukrainian costume, artistic image, folklore, oral folk art, symbolism, sign, symbol, artistic transfer.

Вступ. При вивченні різних аспектів мистецького образу традиційного вбрання українського народу, питання смислового наповнення кольору в ньому привертає увагу як одне з найбільш нагальних. У контексті даного дослідження увага до білого кольору обумовлена тим, що він є традиційним кольором тла вишитої сорочки – архаїчним кольором полотна, з якого даний виріб зшивався.

Символіка білого кольору вишитої сорочки є своєрідним маркером світогляду та способу життя українського народу, що виходить далеко за межі загальної характеристики візуального сприйняття цього елемента вбрання. І вивчення трансформації значення білого кольору крізь вишиту сорочку є вкрай перспективним напрямком для наукової спільноти початку XXI століття.

Стан наукової розробки. Попри те, що значення білого кольору в українській культурі, мистецтві та світоглядних устоях доволі широко висвітлений у науковому полі фольклористики, етнографії, релігієзнавства, культурології, психології, мовознавства, літературознавства та частково в площині мистецтвознавства – вивчення його як складової частини сорочки, в контексті трансформаційних процесів мистецького образу вбрання не здійснювалось.

Окремі напрацювання про значення кольору є в мовознавчих дослідженнях ряду вчених, серед яких Л. Грановська, А. Канська, А. Висоцький, О. Кучерук та ін.; у мистецтвознавстві – праці О. Федина, Т. Ніколаєвої, З. Васиної, Т. Домненко [2], Т. Зіненко, А. Кікоть, І. Стрельченко та ін. Т. Ніколаєва в праці «Історія українського костюма» вказує:

«Білий колір – цей своєрідний естетичний еталон традиційної української сорочки – є загальнослов'янською традицією, що сягає сивої давнини» [8, с. 59].

Щодо літературознавства, то значення кольору в творчості В. Винниченка вивчає, зокрема, О. Жукова [4]. Символіку кольору в творах Лесі Українки досліджує О. Шегеда [14]. Питання образної природи семантики кольороназв в українських фразеологізмах розглядає О. Кучерук. Вона робить акцент на традиційному протиставленні чорного й білого кольорів: «У фраземах найчастіше вживаються чорний і білий кольори. Прикметник чорний (синонім темний) у свідомості народу опозитивний до білого (синонім світлого) – згадаймо поняття біла магія і чорна магія або міфологічні образи Білобога і Чорнобога...» [5].

О. Жовтоног і Т. Горобець аналізують семантику кольору з погляду психології. На їх думку, «...Білий колір є символом початку життя. Семантичне значення білого кольору: добро, невинність, освіченість (мудрість), правда, істина, безкінечність, мир, свобода, юність, бездоганність, пустота, звільнення» [3].

У публікації Н. Кучми, присвяченій символіці кольору в православній канонічній іконі, узагальнені сакральні смисли білого кольору для українського народу: «Білий – колір праведників, колір чистоти, світла, радості, Божої слави, якою оточений Христос у Преображенні, Різді, Воскресінні, Зішесті в пекло та у Вознесінні. Він символізує святість, чистоту і невинність душі. Традиційно ним писали одіяння святих, а також крила ангелів» [6].

Методологія дослідження полягає в застосуванні методів мистецтвознавчого аналізу, порівняння й узагальнення, абстрагування, що дало змогу забезпечити об'єктивність даного дослідження.

Результати. Мистецтво ХХІ ст. базується на розумінні сукупності й аналізу часових видозмін прадавніх знакових систем, за допомогою яких людство фіксує і захищає свої цінності, будує і зміцнює зв'язки з навколишнім світом, реагує на події та явища. Особливо значущим є знаково-символічне осмислення й трактування виробів утилітарного призначення, в яких закодовані глибинні смисли українського менталітету, історико-культурної спадщини.

Важлива роль при цьому відводиться вивченню «мови» кольору. В духовних устоях українського народу ключовим є акцент на трактуванні білого кольору. Зокрема, його художньо-естетичного та емоційно-психологічного навантаження. Це стосується, наприклад, згадок про білий колір у фразеологізмах, топонімах, прислів'ях та приказках, легендах, оповідках і казках, народній магії та медицині, релігії тощо. Тут зазвичай є згадки про білий колір вбрання українського народу – у тому числі й сорочки.

Аналізуючи значення білого кольору в матеріальній культурі українського народу, варто згадати, що традиційним кольором української хати також був білий. Коли йде згадка про сільське житло, то, без сумніву, навіть без детального опису візуальної характеристики хати, її інтер'єр та екстер'єр асоціюється саме з білим кольором. Опис ключової страви українців – хліба (паляниці), також викликає асоціацію з білим кольором, навіть без акценту на ньому. У цьому випадку мається на увазі, якщо він білого кольору, то випечений із борошна хорошої якості. На цьому прикладі можемо зафіксувати, що для українського народу цей колір є свідченням фінансового достатку, що дає змогу родині вживати страви хорошої якості.

У творах української літератури та фольклору різних періодів помітним є використання цього кольору як важливого елементу розкриття психологізму творів, ефективного

інструменту побудови сюжету. Також, аналізуючи зразки усної народної творчості й класичної літератури, очевидно, що колірне рішення вбрання розкриває й особистість героя. Воно впливає на сприйняття героїв читачами та слухачами на підсвідомому рівні. А, подекуди, навіть не потребує додаткового пояснення. Тож, застосування того чи іншого колірною позначення – це інструмент, за допомогою якого автор досягає бажаного ефекту сприйняття героя твору. Психологія кольору не дозволяє сприймати його в однозначному тлумаченні: все залежить від сюжету, місця, персонажів, авторського задуму.

У підтвердження цього, розглянемо декілька прикладів із творів української класичної літератури. Панас Мирний через одяг, його елементи (зокрема, через колір) створює характерні образи своїх героїв, щоб підкреслити їхній психологічний стан, матеріальне та соціальне становище тощо. Наприклад, акцент на білому кольорі зроблений у наступній цитаті: «Шестірний дивився уже паничем, тендітним, чистим паничем; *на йому сорочка – як сніг...*». Підкреслюючи покращення матеріального становища Христі із повісті «Повія», автор пише, що тепер у неї «*білі рукава сорочки*».

Невипадково інший літератор, Володимир Винниченко, робить акцент на кольорі вбрання у своєму оповіданні «Терень». Він наступним чином описує героїню твору Одарку: «Сама така крупна, груди високі, хистко дрижать під рівними брижами *білої вишиваної сорочки*».

Приказки та прислів'я – це найдавніші зразки народної поетичної творчості, яка містить багатовіковий досвід українського народу. Це унікальні зразки народної філософії й психології та, разом із тим, інструмент передачі знань та традицій. Завдяки стислому формату приказок та прислів'їв кожне слово уособлює ту чи іншу поведінку людини, риси характеру, соціальний статус, почуття, явище тощо.

Розглянемо це на прикладі прислів'я «Бурлака як сирота: коли *біла* сорочка, тоді і свято». Тут потрібно зупинитися на значенні слова «бурлака», яке має в українській мові два смисли. Перший – це людина без

постійної роботи і місця проживання, другий – самотній неодружений чоловік, парубок [11, с. 259]. Тож, якщо приказку чи прислів'я розглядати через перше значення, то розуміємо, що бурлака є бідною людиною, яка не може дозволити собі білу (дороговартісну, чисту, святкову) сорочку. У другому випадку бачимо, що без жінки чоловік не здатен про себе подбати належним чином, тому його сорочка вкрай рідко буває білою. Адже «білий» в одному зі значень – «випраний», «чистий» [11, с. 181]. Те ж смислове наповнення містять наступні прислів'я: «Хоч сорочка одна, зате біла щодня»; «Як мати рідненька, то й сорочка біленька»; «Як сорочка біла, то й жінка мила».

Прислів'я «в убогого тоді неділя, коли сорочка біла» та «тоді сироті неділя, як сорочка біла» також уособлюють два значення. Перше – «неділя», друге – «білий». Оскільки неділя для українців завжди була особливим днем, коли заборонялось працювати. Це той день, коли слід йти до церкви у святковому вбранні (білій сорочці, в тому числі), а потім – відпочивати в родинному колі та відвідувати родичів і друзів. У народній мові зустрічаються такі вітання, як «зі святою неділею будьте здорові», «будьте здорові з неділею». Тобто, «неділя» та «свято» є синонімами. А якщо взяти до уваги, що тут «білий» трактується як «чистий», то розуміємо, що символом неділі є чиста сорочка.

Таким чином, у приказці «Як неділя, то сорочка біла» закладено наступний смисл: білий колір сорочки означає не лише колір чистоти. Бо, як відомо, саме неділя була тим днем, коли варто було бути вбраним в чистий та водночас святковий одяг. У такому випадку «білий» тотожний з «чистим», а, отже, «святим». Як бачимо, саме білий колір сорочки в традиції українців – не лише чистий в контексті «випраний». Тут він усвідомлюється в переносному смислі: «чистий», бо «Божий». Про достаток родини шляхом згадки про сорочку розповідає народна казка «Летючий корабель», де мати розумних синів балує. А розуміємо ми це завдяки наступній цитаті: «щонеділі білі сорочки дає» [12].

Слід звернути увагу й на народну пісенну творчість. Зокрема, в рядках «...Чого в тебе, козаченьку, сорочка не біла? – Ой як вона буде біла, – вже восьма неділя! – Мати стара, сестра мала, нікому випрати. – Ой мушу ж я, дівчинонько, в чорні пропадати...» бачимо інформацію про те, вже 8 тижнів чоловік перебуває в брудній сорочці, внаслідок того, що знаходиться в умовах походу [7, с. 226–229].

Досліджуючи роль білого кольору в мистецькому образі української традиційної сорочки, ми наголошуємо на його винятковому значенні як унікального показника світогляду та ставлення українців до трьох світів: земного, небесного та світу предків. У декоративно-прикладному мистецтві значення білого кольору помітно не лише в контексті сорочки, а й інших елементів вбрання. Наприклад, зустрічається поняття «біла хустка», «біла намітка». Далі слід детально розглянути символіку білого кольору у вишитій сорочці. Це виріб, який за своїми ознаками є впізнаним етнічним елементом. Типовим для неї є біле тло, яке виконує функцію і візуальної ознаки, й знаково-символічну водночас. Термінологія знаків та символів використовується для позначення понять, які без цього неможливо усвідомити повною мірою.

Тож, у контексті даного дослідження, необхідно охарактеризувати відмінність між символом та знаком, які подекуди помилково ототожнюються. Під знаком розуміється певне зображення (дія, жест тощо), яке чітко трактується відповідно до явного зорового образу. А якщо трактувати, наприклад, зображення, предмет або явище з точки зору його як символу, то його суть є значно глибшою за безпосередній візуальний зміст цього зорового образу. Тобто, не все, що ми бачимо, варто трактувати саме так, адже смисл побаченого – значно глибший, він розкривається мовою символів. На прикладі аналізу значення білого кольору, символізм якого розглядаємо, за допомогою ототожнення з традиційною вишитою сорочкою, можна побачити первісну сакральність тих чи інших символів української культури.

Поняття «символ» має значно ширший «несвідомий» аспект, який неможливо одразу

точно визначити або пояснити. Коли йдеться про «символ», то, на думку К. Юнга, це є вихід за межі наших знань, а коли ми називаємо щось «божественним», то це є нічим іншим, як надання йому імені, заснованого на вірі.

Повага до символу, вміння його застосовувати – це вияв колективної народної пам'яті, яка знайшла своє відображення в образотворчому та декоративно-ужитковому мистецтві, художній літературі, поезії, фольклорі. Така практика є важливою задля збереження народної культури, оскільки вона не дає зникнути або зруйнуватися нації. Таким чином, для українського народу за білим кольором закріплена роль сакрального символу.

До найвиразніших прикладів, окрім глави сорочки, належить і наступний: якщо в зразку українського фольклору, чи літературному творі йдеться про білий день чи білий світ, то це означає, що таким чином людською уявою описано той світ, який створено Богом. Тут логічним є взаємопов'язане ствердження: «Біле» – «Божественне» – «Священне» – «Сакральне».

Зокрема, сакральне значення білого кольору вишитої сорочки для українців можна простежити на такому прикладі. Часто вживане в українській фольклорній спадщині словосполучення «біла сорочка» означає те, що вона створена з білого полотна. Білий в цьому контексті ототожнюється зі словом «Божий». А «Божий» означає «Святий». Тому, виходячи з цього, «Білий» – «Чистий» – «Святий» є тотожними поняттями.

У продовження цієї думки зазначимо – в Біблії стверджується, що Бог створив людину створив по образу й подоби своїй. Українцям це ствердження було близьким, у чому можна переконатись на наступному прикладі. Про молоду гарну дівчину кажуть, що вона «білолиця» («Чи є в світі молодича, Як та Гандзя білолиця?...» [9, с. 47]. З одного боку, так сказано тому, що колір шкіри обличчя є світлим, тобто – білим. З іншого ж боку, якщо зауважити, що для українського народу «білий» означає «божественний», то тут доцільною є думка про ідеальність, божественність описаної дівчини, що підкреслено акцентом на

кольорі обличчя. Тож, як бачимо, вона така ж досконала, як і Творець.

Далі розглянемо використання кольору як знаку. Воно є досить довільним, і базується на привласненні в кожному окремому випадку кольору функції так званого знакового вказівника, який означає ту чи іншу подію, або ж рису характеру, явище тощо. Тобто, колір в кожному конкретному випадку демонструє ставлення та власний (суб'єктивний) погляд особи, яка застосовує згадку про колір, на об'єкт дослідження.

І в цьому розумінні самотійність культурного знаку зазвичай навантажена певним символічним змістом. Для прикладу, якщо в літературних творах або ж зразках народної творчості зафіксовано згадку про певний колір як знак, то це означає, що саме ним підсилено смислове навантаження твору. Саме ознака кольору допомагає розкрити суть питання.

Звісно, трактування білого кольору як символу чи знаку може бути доволі суперечливим. Для прикладу, словосполучення «біла ворона» свідчить про людину, не схожу на інших своїми переконаннями й вчинками. «Білий прапор» розуміється як символ капітуляції під час війни. У ХХІ столітті з'явилося поняття «білий бізнес» як такий, який працює «по-білому», тобто той, що працює чесно й сплачує податки.

Тобто, ми розуміємо, що в кожному з цих висловів слово «білий» має не пряме, а переносне значення, трактується як «предмет, позначка, зображення і т.ін., які вказують на що-небудь, підтверджують, означають щось; сигнал» [11], на відміну від поняття, наприклад, «білий голуб», який чітко символізує мир. У такому випадку «білий» означає «божественний», є символом віри та знаходиться одразу у двох значеннях: перший – це стислий виклад головних догматів християнства, а другий – переконання, світогляд, погляди [10].

Водночас, навіть без використання такого позначення, зрозуміло, що білий колір крижма – символ хрещення, а біла сукня нареченої символізує незайманість та чистоту. При згадці про весільну сукню, очевидним є ототожнення її саме з білим кольором. При

цьому, навіть без озвучування його, колір слугує символом божественної чистоти й невинності нареченої. Тож, достатньо буде згадки про саму весільну сукню, без зайвої деталізації, аби зрозуміти, що вона наділена тим же символізмом, який притаманний її білому кольору.

Однак, слід зауважити, що для того, щоб колір почав виконувати знаково-символічну функцію – потрібен його зв'язок з традицією. В українській культурі усталені наступні форми: білий день, на білому (білім) світі. Як вже згадувалось вище, у світогляді українців «білий» трактується як «Божий». Тож, говорячи про «білий» день, мається на увазі, що цей день створений Богом, цілковито перебуває в його владі.

Саме завдяки сталим традиціям у різних народів, одні й ті ж кольори можуть асоціюватися з різними (інколи – цілковито протилежними) емоціями, психічними станами, явищами чи подіями. Наприклад, у християнстві білий колір символізує божественну чистоту, правду, віру та світло. А в Індії білий колір символізує траур, смерть, втрату, стриманість. У зв'язку з цим індійським вдовам дозволено вбиратись в одяг білого кольору як символ вірності й аскетизму.

Українське декоративно-прикладне мистецтво початку ХХІ століття стало площиною для творчих експериментів у векторі глобалізаційних процесів та соціально-політичних процесів в Україні. У сфері дизайну одягу помітним є процес пошуку індивідуальності через народний костюм. Цей процес призвів до того, що під вплив модних тенденцій та маркетингових стратегій, потрапив орнамент, матеріал, тло, крій, способи декорування та вбирання костюма.

Однак, варто визнати, що такі трансформації відбувались протягом всіх історичних періодів. Це стосувалось не лише локальних відмінностей вбирання. Виокремимо ряд чинників, що пришвидшували трансформаційні процеси: запозичення традицій з культур інших народів (наприклад, так звана «броківська» вишивка спростила орнамент та техніку оздоблення цього виду рукоділля); впливу міської моди на сільську (передусім,

це стосувалося чоловічого костюма, в комплексі якого наприкінці ХІХ ст. важливе місце посідав піджак); стрімкий розвиток промисловості (зміна крою одягу та поява нових форм внаслідок появи фабричних тканин (особливо, верхнього)).

Тож, якщо на початку ХХ ст. український народний костюм набув певних відмінностей порівняно з костюмом кінця ХІХ ст., то на рубежі ХХ та ХХІ ст. з ним відбулись найшвидші та наймасштабніші трансформації, які подекуди повністю змінили його мистецький образ. Внаслідок чого в багатьох випадках український костюм перестав бути впізнаваним. Значна роль в цьому відведена зміні тла сорочки з традиційного білого кольору, якому притаманний символізм, розглянутий вище, на низку інших кольорів, що здійснюється в довільній формі, в залежності від творчого бачення дизайнера виробу, модних віянь, запитів потенційних покупців тощо.

Тож у ХХІ ст. тло білого кольору як одна з головних ознак сорочки, майже втратила свою символічність, із появою багатоголосся варіацій кольору. Зустрічаємо сорочки чорного, червоного, коричневого, бежевого, синього, блакитного, рожевого, жовтого та інших кольорів. Білому кольору при створенні сорочки надається все менше уваги як ключовому символічному елементу традиційного вбирання українців.

Непрофесійність дизайнерів, вимоги суспільства до дизайнерів щодо швидких змін в колекціях (в тому числі й консюмеризм, який став філософією споживацтва), призвели до швидких і необдуманих трансформаційних процесів української народної сорочки. Внаслідок цього відбулась поява нових ознак та символізму кольору. Відбувається підміна понять, оскільки дизайнери, користуючись тим, що перевіряти достовірну інформацію про багатовікові принципи мистецького образу костюма пересічний споживач не буде, переконують їх (як в Україні, так і за її межами), що українська вишита сорочка – це будь-що, на чому є вишивка, незалежно від фасону, способу оздоблення, орнаментики тощо. На даний час, вибираючи кольори вбирання, людина використовує їх в своєму

костюмі для підкреслення певних особистих якостей, вподобань, призначення вбрання, події, майже не задумуючись про символізм кольору.

Але наші багаторічні спостереження дають змогу стверджувати, що, попри те, що в багатьох випадках вишита сорочка позбавлена білого тла, цей колір і на даний час для українського народу несе в собі смисли, трактовані нами вище, хоч і з певними видозмінами в сучасній характеристиці його змістовного наповнення.

Із зовнішніх проявів, наприклад, весільна сукня нареченої, яка й досі зазвичай є білою. Цей символізм характеризується значною стійкістю, що можна також побачити на прикладі його використання в усній народній творчості на початку ХХІ століття, попри значні видозміни в мистецькому образі вбрання в цілому та сорочки як окремого елемента.

Сучасна поетична творчість підкреслює значення білого кольору полотна сорочки, що можна побачити на прикладі наступних віршованих рядків: «...Я візьму льон білий...» (Г. Глок); «...Полотном біленьким вишию рівенько...» (Я. Яковенко); «...Мережила по білому блакиттю...» (А. Черняхівський) [1]. Це є практичним підтвердженням того, що,

попри значні трансформаційні зміни мистецького образу народного вбрання, білий колір зберіг свою смислову значимість.

Щодо інших згадок про білий колір сорочки в період сучасності – проаналізуємо пісню про матір, яку виконує Наталія Май, оспівуючи її любов, мудрість та дякує за життєві настанови через образ сорочки, яку мати «вишивала неначе долю», щоб підкреслити цінність такої сорочки для дитини: «...А сорочка мамина біла-біла. – А сорочка мамина серцю мила. – А сорочка мамина зігриває, – Я її до серденька пригортаю».

Висновки. У межах дослідження проаналізовано смислове наповнення білого кольору як тла вишитої сорочки, яка, яка посідає чільне місце в духовній і матеріальній культурі українського народу як частина мистецького образу костюма. У підсумку, шляхом аналізу зразків класичної літератури й фольклору, виявлено трактування семантики білого кольору як значущого «мовного» знаку, який, попри значні трансформаційні процеси, що відбулись із вишитою сорочкою, зберіг своє первісне значення. До нього належить трактування білого як священного, Божого, Божественного, святого, святкового, сакрального, невинного, чистого, багатого.

Література:

1. Джей Джи. Вірші про вишиванку. *Dovidka.biz.ua*. URL: <https://dovidka.biz.ua/virshi-pro-vishivanku/> (дата звернення: 20.11.2023).
2. Домненко Т. В. Зіненко Т. М. Семантика кольору в контексті культури української вишивки. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2016. Вип. 43(1). С. 141–146.
3. Жовтоног О. О., Горобець Т. В. Психологічна семантика кольору. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2018»*. 2018. С. 323–326.
4. Жукова О. М. Семантика кольору в творах Володимира Винниченка. *Наукові записки КДПУ*. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 142. С. 184–188.
5. Кучерук О. Образна природа семантики кольороназв в українських фразеологізмах. *Дивослово*. 2006. № 12. С. 40–42.
6. Кучма Н. І. Символіка кольору в православній канонічній іконі. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Випуск 13. С. 66–67.
7. Нечуй-Левицький І. Ф. Зібрання творів у 10-и томах. Т. 10 : Біографічні матеріали, статті, рецензії, фольклорні записи, листи. Київ: Наукова думка, 1968. 587 с.
8. Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма. Київ : Либідь, 1996. 176 с.
9. Пісні та романси українських поетів : у 2 т. / упоряд., вступ. ст., прим. Г. А. Нудьги. Київ : Радянський письменник, 1956.
10. Словник української мови. В 11 т. / упоряд. І. К. Білодід. Київ : Наук. думка, 1978. Т. 9. 916 с.
11. Словник української мови. В 11 т. / упоряд. І. К. Білодід. Київ : Наук. думка, 1970. Т. 3. 744 с.
12. Українська література : підручник література для 5 кл. загальноосвітн. навч. закл. Київ: Грамота, 2013. 288 с.

13. Українські приказки, прислів'я і таке інше / Уклад. М. Помис. Київ, 1993. 768 с.

14. Шегеда О. П. Символіка кольору у творчості Лесі Українки. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2001. № 7. С. 158–161.

References:

1. Dzhei Dzhy. Virshi pro vyshyvanku [Poems about vyshivanka]. *Dovidka.biz.ua*. Retrieved from <https://dovidka.biz.ua/virshi-pro-vishivanku/> [in Ukrainian].

2. Domnenko, T. V., & Zinenko T.M. (2016). Semantyka koloru v konteksti kultury ukrainskoi vyshyvky [Semantics of color in the context of Ukrainian embroidery culture]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, 43(1), 141–146 [in Ukrainian].

3. Zhovtonoh, O. O., & Horobets T. V. (2018). Psykholohichna semantyka koloru [Psychological semantics of color]. *Aktualni problemy pryrodnychykh ta humanitarnykh nauk u doslidzhenniakh molodykh uchenykh «Rodzynka – 2018»*, 323–326 [in Ukrainian].

4. Zhukova, O. M. (2015). Semantyka koloru v tvorakh Volodymyra Vynnychenka [Semantics of color in the works of Volodymyr Vynnychenko]. *Naukovi zapysy KDPU*. Kirovohrad : KDPU im. V. Vynnychenka, 142, 184–188 [in Ukrainian].

5. Kucheruk, O. (2006). Obrazna pryroda semantyky koloronazv v ukrainskykh frazeolohizmakh [Figurative nature of semantics of color names in Ukrainian phraseologisms]. *Dyvoslovo*, 12, 40–42 [in Ukrainian].

6. Kuchma, N.I. (2022). Symvolika koloru v pravoslavni kanonichnii ikoni [Symbolism of color in the Orthodox canonical icon]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka, 13, 66–67 [in Ukrainian].

7. Nechui-Levytskyi, I. F. (1968). Biohrafichni materialy, statti, retsenzii, folklorni zapysy, lysty [Biographical materials, articles, reviews, folklore records, letters]. (Vols. 1–10). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

8. Nikolaieva, T.O. (1996). Istoriiia ukrainskoho kostiuma [History of Ukrainian costume]. Kyiv : Lybid, 176 [in Ukrainian].

9. Pisni ta romansy ukrainskykh poetiv [Songs and romances of Ukrainian poets] (Vols. 1–2). (1956). Kyiv : Radianskyi pysmennyk [in Ukrainian].

10. Slovnyk ukrainskoi movy [Ukrainian dictionary]. (Vols. 1–11). Kyiv : Nauk. Dumka. (1978) [in Ukrainian].

11. Slovnyk ukrainskoi movy [Ukrainian dictionary]. (Vols. 1–11). Kyiv : Nauk. Dumka. (1970) [in Ukrainian].

12. Ukrainska literatura [Ukrainian literature] : pidruchnykliteratura dlia 5 kl. zahalnoosvitn. navch. zakl. (2013). Kyiv: Hramota [in Ukrainian].

13. Pomys, M. (Eds.) (1993). Ukrainski prykazky, pryslivia i take inshe [Ukrainian sayings, proverbs, etc.]. Kyiv [in Ukrainian].

14. Sheheda, O. P. (2001). Symvolika koloru u tvorchosti Lesi Ukrainky [Symbolism of color in the works of Lesia Ukrainka]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 7, 158–161 [in Ukrainian].